

Сірик Т.В.

викладач,

*Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди*

ЗНАЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СКЛАДОВОЇ В ПРОФЕСІЙНІЙ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

Духовна криза українського суспільства стала характерною особливістю його сучасного розвитку. Втрата старих ціннісних орієнтирів і відсутність нових спонукали до порушення загальнолюдських етичних норм та утвердження подвійної моралі. Особливо гостро реагує на ці зміни сучасна молодь, яка з огляду на відсутність соціального досвіду доволі часто формує одновимірну систему ціннісних орієнтацій, зорієнтованих на однотипне споживання низького рівня.

Сучасна система економічної освіти тісно пов'язана з тими суспільними умовами, в яких вона існує і формується. Її слід розглядати як своєрідний відбиток суспільних соціально-економічних відношень, їх єдності та протиріч.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показує, що описані прояви соціально ефективної поведінки людини сьогодні мають широкий діапазон подібних станів, поява яких обумовлена своєрідністю дослідницької методології авторів. У цьому зв'язку використовуються такі терміни, як соціальний талант (Н.Д. Левітов), соціальний інтелект (Т. Хант, Е. Торндайк), організаційні здібності (Л.І. Уманський), соціальна обдарованість (О.О. Бодальов), лідерська обдарованість (А.М. Матюшкін, О.Л. Яковлева), соціальні здібності (Л.В. Попова), соціальна компетентність (Л.А. Петровська), адаптивний інтелект (С. Берт, Д. Уотсон), синтезований інтелект (Ф. Дітман-Колі, П. Болте) [2, с. 202].

Визначення професійної компетентності та готовності студентів-економістів до роботи з різними категоріями населення підкреслює необхідність не лише системної єдності, цілісності розвитку особистості і діяльності, але їм відводиться певна роль у досягненні професіоналізму, майстерності.

Розуміння професіонала як особистості з її притаманним стилем індивідуальної діяльності, що формується під час її професіоналізації, властивий і підходу Є.О. Клімова. У сфері професіології цей дослідник відомий як автор вельми поширеної ідеї типологізації різних професій.

На думку академіка І. Зязюна, «головною метою вищої освіти сьогодні стає творча діяльність спеціаліста, здатність до гнучкої переорієнтації згідно зі змінами в системі соціальних і культурних інститутів сучасного суспільства, орієнтованого на людські цінності». Відповідно, розвиток особистості майбутнього фахівця в сучасних умовах поряд із загальноосвітньою та спеціальною підготовкою передбачає формування системи як загальнолюдських, так і професійних цінностей. «Професіонал – це передусім людина, яка має необхідні знання у галузі обраної професії, бездоганно володіє практичними та професійними навичками, креативними здібностями, створює нові способи професійної діяльності... у сучасному індустріальному суспільстві для переходу на вищий щабель розвитку людства особливі вимоги висувуються до моральної професійної діяльності» [6, с. 132].

Сьогодні на професійну освіту впливають макросоціальні чинники. Це, перш за все, формаційні зрушення у сучасному соціумі:

- кардинальна перебудова ідеології розвитку суспільства і на цьому підґрунті формування відповідного мислення, орієнтованого на пріоритети ринкової економіки;

- «посилення процесів глобалізації, зміна ментальності української нації, демографічні особливості останнього часу» [3, с. 315];

- перехід від централізації суспільства до відкритих полікультурних національних, соціально-економічних та політичних практик його суб'єктів;

- доступність до інформаційного простору світового масштабу;

- процес гармонізації вищої школи з європейськими і світовими стандартами: Болонський процес, стандартизація тощо [5, с. 330].

Важливим також компонентом діяльності сучасного економіста є робота з людьми, тому серед низки професійних умінь, напрямків компетентності особливого значення набувають організаторські, методичні та комунікативні психолого-педагогічні вміння, серед яких – вміння оцінювати ділові якості працівників, спілкуватися, обирати відповідні методи роботи, спонукати до спільної праці для досягнення результатів, стимулювати активність, ініціативність, інтерес тощо.

Саме ці професійні якості потрібно формувати у студентів – майбутніх економістів. Тому у процесі пошуку нових форм і методів професійної підготовки студентів слід намагатися поставити того, хто навчається, у позицію активного суб'єкта навчально-виховного процесу. Саме тоді буде створено умови для цілеспрямованого впливу викладача на формування та розвиток певних професійних якостей

студента, які допомогли б йому у майбутній практичній діяльності [1, с. 268].

Ряд дослідників поняття «соціальна компетентність» тісно пов'язується з поняттям «професійна компетентність».

Траєкторія теоретичного розгляду професійної компетентності у вітчизняній психології охоплює низку визначень: рівень освіченості фахівця; наявність відповідної освіти, широкої загальної та професійної ерудиції, постійне підвищення науково-професійної підготовки; професійна підготовленість і здатність особистості виконувати завдання, які ставить перед нею повсякденна діяльність; як потенційна готовність вирішувати фахові завдання зі знанням справи; складова особистісного потенціалу, у якому виділяють загальні та спеціально-професійні знання і вміння, які зумовлюють здатність успішно виконувати конкретну професійну діяльність [4, с. 27].

Специфіка професійної діяльності економістів полягає в її практично утилітарному характері, проте людина високої культури (з відповідним рівнем знань) захищатиме моральні, національні та релігійні цінності. Це повинно стати основою професійного світорозуміння таких фахівців.

У формуванні ідеалу як форми функціонування цінностей пріоритетом повинна стати «особистість, яка б поєднувала в собі високий рівень культури, духовності, принципи гуманізму, демократії». Зрештою, для будь-якої особистості актуальні «вищі цінності» моралі: щастя, любов, дружба, честь, совість, свобода, вірність [6, с. 135].

Отже, професійна компетентність визначає ступінь знань фахівця у професійній діяльності, тому категорії «соціальна компетентність» та «професійна компетентність» не синонімічні, адже особистість може бути професіоналом, але не бути компетентною у вирішенні питань суспільного характеру, або, навпаки, особистість не є професіоналом, але є компетентною в соціальному питанні або ситуації. Але соціальна складова в професійній компетентності відіграє досить важливу роль при формуванні кваліфікованих спеціалістів економічного профілю.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко Н.О. Напрями розвитку професійної компетентності та умови її формування у майбутніх фахівців економічного профілю / Н.О. Андрущенко, Т.С. Коваль // Актуальні проблеми економічного і соціального розвитку регіону. – 2012. – С. 266-269.

2. Вольнова Л.М. Соціальна складова професійної компетентності студентів – майбутніх фахівців системи діяльності «людина-людина» / Л.М. Вольнова // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з

особливими потребами: тези доповідей: в 2-х ч.; ч. 1. – К: Університет «Україна», 2010. – 400 с. – С. 201-208.

3. Мороз О.В. Методологічні проблеми економічної освіти в Україні / О.В. Мороз, Н.П. Карачина / Збірник наукових праць // за заг. ред. І.М. Бендери, С.Б. Слободяна. – Кам'янець-Подільський, 2011. – С. 314-317.

4. Мудрик А.Б. Соціальна компетентність особистості: постановка проблеми і теоретичні аспекти дослідження / А.Б. Мудрик // Вісник чернігівського національного педагогічного університету. 2. Вип. 94 / Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка; гол. ред. М.О. Носко – Чернігів: ЧДПУ, 2011. – (Серія: Психологічні науки). – С. 26-29.

5. Пархоменко В.В. Проблеми формування економічної культури як регулятивного фактора професійної діяльності майбутнього економіста / В.В. Пархоменко // Міжнародний науковий вісник: збірник наук. доповідей / МОН України, Закарпатський держ. унів-тет. – 2011. – Вип. 3. Ч. 1 – С. 330-341.

6. Яремчук Наталія. Система ціннісних орієнтацій професійної підготовки майбутніх економістів / Наталія Яремчук // Вісник Львівського університету. – Вип. 24. – 2008. – С. 132-138.

Скорик Ю.М.

аспірант,

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ ЯК ПРОФІЛАКТИКА ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Феномен професійного вигорання у царині психолого-педагогічних досліджень поступово набуває актуальності. Вперше термін «вигорання» запропоновано американським психіатром Х. Фрейденбергом у 1974 році. Згідно з сучасними даними, професійне вигорання розглядається як стан емоційного, фізичного й інтелектуального виснаження, що властивий фахівцям соціальної сфери [1]. Очолюють групу ризику психофізичного вигорання серед професій системи «людина-людина», вчителі шкіл і викладачі вищих навчальних закладів. Аналіз чинників, що зумовлюють розвиток професійного вигорання, дозволяє умовно класифікувати їх на три основні групи: особистісні, організаційні й рольові. Однак первинною передумовою